

Голові разової спеціалізованої вченої ради Національного університету «Київський авіаційний інститут», доктору наук з державного управління, професору, завідувачу аспірантури та докторантури
Анжелі ЛЕЛЕЧЕНКО

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри архітектурного проєктування Інституту архітектури та дизайну Національного університету «Львівська політехніка» ГАБРЕЛЯ Миколи Михайловича на дисертаційну роботу ЗАХАРОВА Ігоря Михайловича «Архітектурно-містобудівна організація українських земель під впливом італійського Відродження XVI століття», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальність обраної теми визначається потребою поглибленого осмислення місця українських земель у загальноєвропейських архітектурно-містобудівних процесах різних історичних періодів, зокрема ранньомодерного часу. В українській історико-архітектурній науці достатньо широко висвітлено окремі пам'ятки, замки, фортифікації та стилістичні прояви у просторі міст епохи Ренесансу, однак значно менше уваги приділено територіальній організації, соціально-просторовим взаємозв'язкам міста, замку, передмість, мережі поселень, шляхів, водної системи та культурного ландшафту. Дисертант обґрунтовано переносить акцент з окремого архітектурного об'єкта на просторову систему, що відповідає сучасному розумінню містобудівного розвитку як багаторівневого й комплексного процесу, що інтегрує територіальні, містобудівні, земельні та ін. зв'язки і відносини.

Важливим є розгляд українських територій не як периферії європейського Відродження, а як складової політичних, династичних, торговельних, культурних й інтелектуальних зв'язків, а також процесів урбанізації Центральної і Східної Європи. Звернення до діяльності Бони Сфорца, системи її володінь та старостинського управління дає можливість простежити механізми культурного і просторового трансферу, а також виявити специфіку впровадження європейських принципів на прикордонних територіях Поділля й Волині.

Практичний вимір актуальності пов'язаний із сучасними завданнями збереження історичних міст, розроблення історико-архітектурних опорних планів, комплексних планів просторового розвитку територіальних громад,

програм ревіталізації історичного середовища та повоєнного відновлення України. При цьому досвід історичного містобудування розглядається не лише як предмет ретроспективного аналізу, а як джерело принципів просторової організації, збереження історико-культурної спадщини, формування локальної ідентичності, підвищення просторової стійкості територій, розвитку культурного туризму та забезпечення сталого розвитку й майбутнього територіальних громад.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження є актуальною та науково виваженою. Вона відповідає сучасним потребам розвитку містобудівної та архітектурної науки, спрямована на з'ясування закономірностей архітектурно-містобудівної організації українських земель XVI століття під впливом італійського Відродження та має істотне теоретичне й практичне значення для історії архітектури, містобудування, охорони пам'яток, а також для вдосконалення сучасних підходів до охорони, збереження, ревіталізації та відновлення історичного середовища, обґрунтування розвитку міст і територій на положеннях історичної тяглості й еволюційності.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи Київського національного університету будівництва і архітектури «Дослідження теорії, історії та сучасного розвитку архітектури. Реконструкція і збереження архітектурної спадщини» (номер державної реєстрації 0123U103342 від 31 липня 2023 року). У межах виконання науково-дослідної роботи автором розроблено рекомендації щодо використання архітектурно-містобудівної спадщини доби Відродження у практиці збереження й ревіталізації історичного середовища, а також у процесах повоєнного відновлення України. Отримані результати можуть бути використані при підготовці історико-архітектурних опорних планів, розробленні містобудівної документації, програм охорони культурної спадщини та формуванні стратегій просторового розвитку історичних населених місць.

3. Мета, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження

Мета дисертаційної роботи сформульована чітко й коректно та полягає в теоретичному обґрунтуванні закономірностей архітектурно-містобудівної організації українських земель під впливом ідей італійського Відродження та діяльності королеви Бони Сфорца, а також у розробленні рекомендацій щодо використання історичного досвіду в сучасній архітектурній, містобудівній і пам'яткоохоронній діяльності. Постановка мети узгоджується з темою дисертації, її структурою та сучасними науковими підходами до вивчення історичних передумов в архітектурі й містобудуванні.

Визначені дисертантом *завдання* є взаємопов'язаними, логічно послідовними та повною мірою забезпечують досягнення сформульованої мети: аналіз сучасного стану наукової розробленості проблеми й джерельної бази; дослідження історичних передумов і механізмів адаптації ренесансних ідей на українських землях; аналіз Барського й Кременецького староств як репрезентативних моделей архітектурно-містобудівного дослідження;

виявлення закономірностей просторової організації та розвитку міст раннього й пізнього періодів; формулювання рекомендацій щодо використання результатів дослідження у сучасній практиці просторового планування, охорони культурної спадщини та повоєнного відновлення історичних міст і територій.

Об'єкт і предмет дослідження сформульовано чітко, логічно та взаємоузгоджено. *Об'єктом дослідження* є архітектурно-містобудівна організація міст та їх оточення на українських землях, що перебували у володінні Бони Сфорца у першій половині XVI століття, а *предметом* – закономірності, чинники й моделі поширення і адаптації ідей італійського Відродження в архітектурно-містобудівній організації Барського та Кременецького староств у контексті місцевих природно-ландшафтних, військово-політичних і соціокультурних умов.

Методологічна основа роботи має комплексний міждисциплінарний характер і ґрунтується на принципах історизму, системності, комплексності та наукової об'єктивності. У роботі застосовано історико-хронологічний, історико-порівняльний, структурно-планувальний, типологічний, ландшафтний, картографічний методи, а також метод просторового моделювання. Застосований методичний інструментарій є обґрунтованим, відповідає предмету дослідження та забезпечує можливість комплексного аналізу архітектурно-містобудівних процесів на різних ієрархічних рівнях. Використана методологія дозволила авторові простежити взаємозв'язок політичних, природних, культурних і містобудівних чинників у просторовій організації та розвитку вибраних українських земель доби Ренесансу, забезпечила належний рівень обґрунтованості отриманих наукових результатів.

4. Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у:

1) комплексному переосмисленні впливу італійського Відродження на архітектурно-містобудівний розвиток українських земель XVI століття. На відміну від більшості попередніх праць, у яких увагу зосереджено переважно на стилістичних особливостях окремих архітектурних об'єктів або діяльності окремих архітекторів, дисертант розглядає ренесансні трансформації як багаторівневий просторовий процес, що охоплює систему розселення, адміністративно-територіальний устрій, розвиток фортифікацій, мережу шляхів сполучення, природно-ландшафтний каркас та ієрархію міських центрів. Такий підхід дозволив виявити закономірності формування архітектури та містобудівного середовища в контексті політичних, економічних, культурних і природних чинників розвитку території.

2) До найбільш вагомих наукових результатів належать: виокремлення раннього етапу поширення ідей італійського Відродження на українських землях на прикладі володінь Бони Сфорца; реконструкція її доменіальних володінь як цілісної просторово-адміністративної системи; визначення Барського староства як фортифікаційно-центричної моделі територіальної організації, а Кременецького староства – як ландшафтно-адаптивної моделі, розвиток якої визначався природними умовами та історично сформованою структурою поселень.

3) Автором встановлено закономірності адаптації ренесансних принципів містобудування до прикордонних, оборонних, природно-ландшафтних і соціально-економічних вимог і умов українських земель, а також удосконалено методичний інструментарій історико-містобудівних досліджень шляхом інтеграції картографічного, геоморфологічного, просторово-морфологічного, структурно-ландшафтного та історико-порівняльного аналізу.

4) Науково значущим результатом є запропонована чотирирівнева модель просторової організації колишніх староств, що охоплює геополітичний, державний, регіональний і локальний рівні дослідження. Запропонована модель дає змогу аналізувати історичне місто не як ізольований архітектурний об'єкт, а як складову цілісної територіальної системи, у якій взаємодіють адміністративні, комунікаційні, оборонні, природно-ландшафтні та соціально-економічні чинники. Такий підхід істотно розширює методологічні можливості історико-містобудівних досліджень і може бути використаний під час вивчення інших історичних міст і регіонів України.

Практичне значення одержаних результатів підтверджується можливістю їх використання в сфері охорони та збереження культурної спадщини, проведенні історико-містобудівних досліджень, підготовці історико-архітектурних опорних планів, комплексних планів просторового розвитку територіальних громад, програм ревіталізації історичного середовища, а також під час розроблення (оновлення) містобудівної документації різних рівнів. Запропоновані методичні підходи можуть бути використані при формуванні стратегій просторового розвитку історичних населених місць і в процесі повоєнного відновлення України з урахуванням принципів збереження історико-культурної спадщини. Важливою перевагою дисертації є підтверджене практичне впровадження отриманих результатів. Вони використані в освітньому процесі Національного університету «Київський авіаційний інститут», під час підготовки методичних матеріалів Асоціації міст України, а також у практичній діяльності ТОВ «УКРНПІЦІВІЛЬБУД» при обґрунтуванні проєктних рішень та розробленні містобудівної документації. Наявність відповідних актів і довідок про впровадження свідчить про практичну затребуваність результатів дослідження та їх прикладну цінність для сучасної архітектурно-містобудівної діяльності.

5. Оцінка структури та змісту дисертації

Дисертаційне дослідження складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота містить достатній ілюстративний та табличний матеріал, спирається на широку джерельну базу. Структура дослідження є логічною, цілісною та внутрішньо узгодженою. Послідовність викладу матеріалу забезпечує поступовий перехід від аналізу стану наукової дослідженості проблеми та методологічних засад дослідження до вивчення конкретних об'єктів, узагальнення отриманих результатів і формулювання наукових висновків і практичних рекомендацій.

У вступі належним чином обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, часові й територіальні межі дослідження,

охарактеризовано методологічну основу роботи, сформульовано положення наукової новизни, практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про їх апробацію, публікації та впровадження. Зміст вступу відповідає вимогам, що пред'являються до дисертаційних досліджень, і створює належне підґрунтя для подальшого викладу матеріалу.

У першому розділі «Теоретичні дослідження особливостей архітектурно-містобудівної організації українських земель під впливом італійського Відродження XVI століття» здійснено ґрунтовний аналіз історіографії проблеми, систематизовано джерельну базу, розкрито еволюцію наукових поглядів щодо поширення ренесансних ідей у Центральній-Східній Європі, проаналізовано концепції «ідеального міста», фортифікаційно-містобудівні моделі та історичні передумови їх адаптації на українських землях. Значну увагу приділено формуванню просторової структури володінь Бони Сфорца, які розглядаються як цілісна адміністративно-територіальна система. Позитивом є використання різнопланових джерел — історичних, архітектурних, картографічних, архівних та адміністративно-правових матеріалів, що забезпечує комплексність дослідження. Заслуговує на схвалення перехід автора від традиційного аналізу окремих архітектурних пам'яток до дослідження територіальної організації староств як багатокомпонентних просторових систем, у яких взаємодіють замки, міста, передмістя, сільські поселення, фільварки, комунікаційна мережа та природно-ландшафтний каркас. Саме такий підхід створює належне теоретичне підґрунтя для подальших аналітичних досліджень.

Другий розділ «Аналіз особливостей архітектурно-містобудівної організації українських земель під впливом італійського Відродження XVI століття на прикладі Барського та Кременецького староств» становить основний аналітичний блок дисертаційного дослідження, у якому обґрунтовано та реалізовано авторський метод комплексного аналізу просторової організації досліджуваних територій. У розділі обґрунтовано методику дослідження, визначено систему природно-географічних, адміністративно-політичних, оборонних, соціально-економічних і культурних чинників, що впливали на формування архітектурно-містобудівної структури староств, проведено ретроспективний аналіз Барського та Кременецького староств, а також виконано порівняльне дослідження міст, сформованих на різних етапах поширення ренесансних ідей на українських землях. Наукову цінність підвищує використання авторських картографічних реконструкцій, аналітичних схем і просторових моделей, які дозволили відтворити територіальну організацію староств та виявити взаємозв'язки між природно-ландшафтною основою, системою шляхів сполучення, мережею поселень, розміщенням фортифікаційних комплексів і міських центрів. Застосування картографічного й просторово-морфологічного аналізу забезпечило можливість виявлення закономірностей формування планувальної структури й територіальної організації досліджуваних міст.

Переконливою є авторська типологізація двох базових моделей архітектурно-містобудівного розвитку. Барське староство обґрунтовано охарактеризовано та класифіковано як фортифікаційно-центричну модель, для

якої властивими є домінування оборонно-адміністративного ядра, відносна регулярність планувальної структури, функціональна диференціація території та орієнтація на основні транспортно-комунікаційні напрями. Натомість Кременецьке староство репрезентує ландшафтно-адаптивну модель, у якій визначальну роль відіграли складний рельєф, домінування Замкової гори, розвиток міської структури вздовж долин і шляхів сполучення, а також взаємодія природних, оборонних і композиційно-просторових чинників. Особливого наукового значення набувають результати порівняльного аналізу Барського й Кременецького староств із Бережанами, Меджибожем, Шаргородом та Жовквою, що дало змогу простежити еволюцію архітектурно-містобудівних принципів від ранніх оборонно-адміністративних форм до більш упорядкованих і регулярних просторових структур, характерних для зрілого етапу ренесансного містобудування. Отримані результати підтверджують, що процес поширення ідей італійського Відродження на українських землях мав не характер прямого запозичення, а відбувався шляхом їх творчої адаптації до місцевих природних, військово-політичних, адміністративних і соціокультурних умов.

У *третьому розділі* «Пріоритетні напрями використання досвіду історичного містобудування у сучасній практиці» інтегровано результати історико-містобудівного аналізу в площину сучасної теорії та практики архітектури, містобудування і просторового планування. Науковий інтерес становлять результати оцінювання впливу історично сформованих планувальних структур на сучасний просторовий розвиток досліджуваних міст, а також обґрунтування ролі історичної спадщини як чинника формування просторової ідентичності, композиційної цілісності та функціональної стійкості історичного середовища. На основі проведеного аналізу сформульовано рекомендації щодо врахування історичних закономірностей архітектурної організації та просторового розвитку при підготовці містобудівної документації, зокрема історико-архітектурних опорних планів, комплексних планів просторового розвитку територіальних громад, програм ревіталізації й регенерації історичного середовища. Особливу увагу приділено питанням збереження традиційної планувальної структури, системи архітектурно-просторових домінант, видових коридорів, історичної мережі шляхів, природно-ландшафтного каркасу та культурних цінностей.

Заслуговує на увагу запропонована дисертантом чотирирівнева модель аналізу архітектурно-містобудівної спадщини з охопленням геополітичного, державного, регіонального і локального рівнів, застосування якої створює методологічне підґрунтя для комплексного аналізу історичних територій, враховуючи взаємодію природно-ландшафтних, адміністративно-правових, соціальних, комунікаційних та планувальних чинників. Позитивної оцінки заслуговує концептуальне положення автора про доцільність розглядати архітектурно-містобудівну спадщину доби Відродження не лише як об'єкт охорони культурної спадщини, а і як стратегічний ресурс сучасного просторового розвитку, підвищення інвестиційної та туристичної привабливості історичних міст, зміцнення їх культурної ідентичності та забезпечення збалансованого розвитку територіальних громад. Такий підхід

відповідає сучасним міжнародним принципам збереження культурної спадщини та поєднує історико-архітектурні дослідження із завданнями сучасного просторового планування та містобудівного проектування.

Загальні висновки узгоджуються з визначеними завданнями та відображають основні теоретичні й прикладні результати. Вони засвідчують завершеність дослідження, логічний зв'язок між теоретичними положеннями, джерельною базою, методикою, аналітичними побудовами та практичними пропозиціями.

6. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій

Обґрунтованість сформульованих у дисертації наукових положень забезпечується широкою та репрезентативною джерельною базою, яка охоплює матеріали Литовської та Коронної метрик, акти Барського староства, люстрації, ревізії замків, інвентарі, історичні карти, історико-топографічні описи, наукові публікації, а також матеріали натурних обстежень. Комплексне використання архівних, картографічних, історичних і натурних матеріалів дозволило здійснити просторову реконструкцію досліджуваних територій, провести взаємну верифікацію отриманих даних та забезпечити належний рівень обґрунтованості висновків.

Достовірність отриманих наукових положень підтверджується застосуванням взаємодоповнювальних методів дослідження, використанням порівняльного підходу до вивчення міст різних типів, урахуванням природно-ландшафтних, адміністративно-політичних, історичних і соціокультурних чинників їх розвитку, а також послідовним переходом від аналізу локальних архітектурно-містобудівних структур до узагальнення закономірностей на регіональному та загальноєвропейському рівнях. Важливим елементом доказової бази є авторські картографічні реконструкції, аналітичні схеми, таблиці та графоаналітичні матеріали, які не лише ілюструють викладені положення, а й виконують самостійну аналітичну і доказову функцію.

Наведені в дисертації наукові положення є аргументованими, сформульовані висновки логічно випливають із проведеного дослідження, а практичні рекомендації ґрунтуються на отриманих наукових узагальненнях і узгоджуються із сучасними підходами до просторового планування, охорони, збереження та використання культурної спадщини.

7. Повнота висвітлення результатів, апробація та академічна доброчесність

Основні положення та наукові результати дисертаційного дослідження відображено у п'яти наукових публікаціях, зокрема, у трьох статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, та двох публікаціях у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Тематика опублікованих праць охоплює ключові напрями дослідження, а саме: історичні передумови архітектурно-містобудівного розвитку українських земель, особливості просторової організації Барського староства та історії Барської

територіальної громади, а також ландшафтно-просторовий аналіз взаємозв'язку Кучманського шляху, системи поселень і річкової мережі. Основні положення дисертації апробовано на двох наукових конференціях, що сприяло їх фаховому обговоренню та підтверджує належний рівень наукової комунікації.

Аналіз змісту опублікованих праць дає підстави стверджувати, що основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертації достатньо повно відображені в наукових публікаціях автора, а їх зміст відповідає темі, меті та завданням дисертаційного дослідження.

Під час ознайомлення з дисертаційною роботою встановлено, що автор належним чином дотримується вимог академічної доброчесності. У роботі коректно наведено посилання на використані літературні, архівні, картографічні та інші джерела, авторські графічні матеріали, реконструкції та аналітичні розробки належним чином ідентифіковано. Ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень принципів академічної доброчесності під час аналізу дисертації не виявлено.

8. Мова, стиль і оформлення дисертації

Дисертацію написано державною мовою на належному науковому рівні. Матеріал викладено послідовно, термінологічний апарат загалом відповідає спеціальності. Значний обсяг картографічних, табличних і графоаналітичних матеріалів сприяє розумінню авторської концепції. Анотації українською та англійською мовами відображають зміст і результати роботи. Структура, обсяг та оформлення дисертації загалом відповідають установленим вимогам.

9. Зауваження та дискусійні питання

Попри загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, слід висловити окремі зауваження та дискусійні міркування, які не знижують наукової цінності роботи, проте можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях.

1. Назва дисертації охоплює українські землі XVI століття загалом, тоді як емпіричною основою дослідження є передусім Барське та Кременецьке староства, доповнені порівняльним аналізом Бережан, Меджибожа, Шаргорода й Жовкви. У зв'язку з цим доцільно було б чіткіше обґрунтувати репрезентативність обраних територій і межі поширення сформульованих висновків на інші історичні регіони українських земель. Таке уточнення дало б змогу більш аргументовано визначити сферу застосування запропонованої моделі та врахувати відмінності політичних, природно-ландшафтних і містобудівних умов різних регіонів XVI століття.

2. Одним із ключових положень дисертації є вплив ідей італійського Відродження та діяльності королеви Бони Сфорца на архітектурно-містобудівний розвиток українських земель. Разом із тим у роботі не завжди достатньо чітко розмежовано безпосередньо документально підтверджені впливи, опосередковані культурні запозичення та загальноєвропейські тенденції розвитку ранньомодерного містобудування. Виразніше структурування доказової бази із розподілом архівних свідчень, історичних

аналогій та авторських інтерпретацій сприяло б посиленню аргументації окремих положень дисертації.

3. Важливе місце в дослідженні займають авторські історико-картографічні реконструкції. Водночас значна частина їх побудована з використанням картографічних матеріалів пізнішого часу, що потребує детальнішого обґрунтування методики ретроспективного відтворення просторових структур. Доцільно було б чіткіше визначити критерії ретрополяції, принципи ідентифікації стійких елементів планувальної структури, способи врахування історичних трансформацій та рівень імовірності реконструкції окремих об'єктів. Графічне розмежування документально підтверджених і реконструйованих елементів підвищило б наочність матеріалу та полегшило сприйняття достовірності запропонованих реконструкцій.

4. Порівняльний аналіз Барського, Кременецького, Бережанського, Меджибізького, Шаргородського та Жовківського міст є одним із переконливих елементів дисертації. Разом із тим зазначені міста відрізняються за історичною генезою, адміністративно-правовим статусом, формами власності, природно-ландшафтними умовами та хронологією розвитку. Методичну переконливість дослідження посилило б використання уніфікованої матриці порівняльного аналізу з чітко визначеними критеріями оцінювання (характер планувальної структури, ступінь регулярності, роль фортифікацій, тип композиційного ядра, рівень ландшафтної адаптації, особливості функціонального зонування, транспортно-комунікаційна структура тощо). Це дало б можливість обґрунтованіше здійснити типологію архітектурно-містобудівних моделей.

5. У роботі використовуються поняття «архітектурно-містобудівна організація», «просторова організація», «просторово-планувальна структура», «територіальна організація» та «містобудівна система», які в окремих фрагментах набувають близького змістового наповнення. Доцільно було б чіткіше визначити їх співвідношення, функціональне призначення та ієрархію в межах авторської методології, а також обґрунтувати вибір базової категорії, через яку інтерпретуються результати дослідження. Це сприяло б підвищенню концептуальної цілісності категоріально-понятійного апарату дисертації.

6. Практичні рекомендації мають переважно концептуально-методичний характер. Їх прикладне значення могло б бути посилене демонстрацією алгоритму впровадження запропонованих положень на прикладі вибраних у дослідженні історичних міст, зокрема щодо визначення меж історичного каркасу, системи композиційних домінант і видових коридорів, режимів використання території, пріоритетів ревіталізації та інтеграції цих положень до історико-архітектурного опорного плану чи комплексного плану просторового розвитку територіальної громади.

Подані зауваження мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер, не заперечують основних наукових результатів дисертаційної роботи та можуть визначати напрям для подальших досліджень автора. Сама робота є оригінальним, самостійним дослідженням з актуальної проблематики архітектури та містобудування.

10. Загальний висновок

Дисертаційна робота Захарова Ігоря Михайловича «Архітектурно-містобудівна організація українських земель під впливом італійського Відродження XVI століття» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому одержано нові науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне й прикладне значення для архітектури й містобудування, зокрема комплексно досліджено особливості архітектурно-містобудівної організації українських земель XVI століття, встановлено закономірності адаптації принципів італійського Відродження до місцевих умов та обґрунтовано рекомендації щодо використання історичного досвіду в сучасній архітектурно-містобудівній практиці.

За актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів, повнотою їх оприлюднення та відповідністю вимогам академічної доброчесності дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами), а її автор — Захаров Ігор Михайлович, заслуговує на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 19 – Архітектура та будівництво за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри архітектурного проєктування

Інституту архітектури та дизайну

Національного університету

«Львівська політехніка»,

доктор технічних наук, професор _____ Микола ГАБРЕЛЬ

М.П.

« ____ » _____ 2026 року